

УДК 339.5:65.012.23

Віннікова В. В.
Віннікова В. А.

Харківський державний університет харчування та торгівлі

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Досліджено питання перспективного розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств торгівлі. Визначені напрямки інтеграції вітчизняних підприємств торгівлі в умовах вступу до СОТ та підвищення ефективності їх зовнішньоекономічної діяльності. Визначено показники впливу зовнішньоекономічної діяльності на показники конкурентного статусу України.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, торгівля, міжнародні ринки, потенціал.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність є важливою і невід'ємною частиною господарської діяльності підприємств, усіх учасників ринкових відносин. Формування ринкових відносин в підприємствах торгівлі національного сектора економіки не можливе без здійснення відповідних економічних реформ та включення України у світові інтеграційні процеси. Особлива роль при вирішенні цих проблем належить зовнішньоекономічній діяльності та підвищенню її ефективності.

У зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі та прагненням приєднатися згодом до Європейського Союзу, важливим стає питання стосовно врахування всіх позитивних і негативних наслідків цих інтегративних процесів, пристосування підприємств торгівлі України до вимог цих організацій. Це обумовлює необхідність визначення напрямів формування, оптимізації та ефективної реалізації експортного потенціалу підприємств торгівлі, а також удосконалення механізмів функціонування та регулювання організаційного та інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств торгівлі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні наукові положення, що пов'язані з теорією міжнародних відносин та зовнішньоекономічною діяльністю, містяться в працях зарубіжних дослідників Б. Баласса, Л. Вальрас, К. Вільямс, М. Портер, П. Самуельсон, Р. Секстон, М. Хатчінсон та ін. Серед вітчизняних науковців теоретичні засади основ зовнішньоекономічної діяльності та питання щодо формування й оцінки експортного потенціалу висвітлені в роботах В.І. Богачова, В.І. Бойко, М.І. Бураковського, О.П. Гребельника, А.М. Кандиби, А.І. Кредісова, В.Г. Ткаченко, В.В. Юрчишина. Дослідженню особливостей розвитку ринків реалізації продукції України та аспектів торгівлі в міжнародному бізнесі присвячені праці В.І. Власова, Ю.Е. Губені, В.І.Губенко, С.М. Кваші, І.В. Кобути, О.В. Овсяннікова, П.Т. Саблука, Б.К.Супіханова, О.А. Фесина.

При тому варто зазначити, що багато питань не дістали належного розвитку в наукових працях. Зокрема, це стосується визначення пріоритетних напрямків інтеграції вітчизняного сектору торгівлі в умовах вступу до СОТ, оцінки експортного потенціалу підприємств торгівлі, підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств торгівлі [1].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідність теоретичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності зовнішньоеконо-

мічної діяльності підприємств торгівлі зумовили вибір напрямку дослідження у статті та її практичне значення.

Мета статті. Метою статті є розробка та обґрунтування практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств торгівлі.

Виклад основного матеріалу. Зовнішньоекономічна діяльність є важливою і невід'ємною частиною господарської діяльності підприємств, фірм, усіх учасників ринкових відносин. Тому перед суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності постають проблеми аналізу динаміки, кон'юнктури міжнародних і внутрішніх ринків і на цій основі – розробки механізмів адаптації, які б сприяли достатній гнучкості в поведінці суб'єктів господарювання та оперативності у прийнятті ними відповідних рішень. Формування ринкових відносин в торговельному секторі національної економіки неможливе без здійснення відповідних економічних реформ та включення України у світові інтеграційні процеси. Особлива роль при вирішенні цих проблем належить зовнішньоекономічній діяльності та вдосконаленню механізмів її регулювання [2].

Місткість внутрішнього ринку є важливою потенційною конкурентною перевагою національної економіки України і його подальше розширення – ключовим чинником розвитку вітчизняного виробництва. Загострення конкурентної боротьби за кожний сегмент ринку вимагатиме від національних виробників адекватних відповідних дій та розробки нових ефективних конкурентних стратегій. Динаміка сукупного внутрішнього ринку України в останні роки демонструє стійку тенденцію до розширення.

Нині Україна досягла важливого етапу ідентифікації власної стратегічної ролі та місця у світовому поділі праці. Подолання основних проблем, пов'язаних із трансформаційними шоками та ривком технологічних зв'язків, здебільшого завершилося, відтак на перший план вийшло завдання формування сучасних чинників конкурентоспроможності національної економіки, яка визначатиме місце України у світовому поділі праці [3]. Маючи вигідні первинні конкурентні переваги, а саме: низьку заробітну плату, високий рівень кваліфікації працівників, базу високотехнологічних виробництв, власну сировинну базу для більшості промислових виробництв, вигідне географічне розташування, забезпеченість власною електроенергією, потенційно потужний внутрішній ринок та широку диверсифікацію виробництва, Україна має високі шанси посісти вагоме місце у міжнародному поділі праці. Проте реалізація цього потен-

ціалу потребуватиме послідовних зусиль у сфері формування та реалізації комплексної державної стратегії забезпечення конкурентоспроможності національної економіки [4].

Основними факторами, що впливають на конкурентоспроможність українських товарів, є: природні, трудові, наукові і виробничі ресурси, умови попиту на внутрішньому ринку, наявність споріднених галузей, пов'язаних з потенційно конкурентоспроможними галузями, стратегія підприємств щодо досягнення конкурентних переваг і характер конкурентної боротьби на внутрішньому ринку [4]. Ще одним вагомим фактором впливу на формування конкурентоспроможності української економіки є роль уряду. Вагомість цього фактора суттєво підвищується на перехідному етапі формування державної економічної політики, спрямованої на подолання кризи і подальший економічний зріст.

Сьогодні в Україні іноземні кредитні кошти, отримані від міжурядових і міжбанківських угод, здебільшого використовуються на закупівлю готової продукції країн кредиторів. Хоча очевидно більш доречним є вкладання коштів в експортоспроможні галузі економіки та розвиток зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств, що випускають кінцевий продукт.

Це створює ситуацію, коли експорт продукції стає єдиним фактором забезпечення конкурентоспроможності для підприємств. У свою чергу, залежність від зовнішніх ринків при загальній політичній і економічній слабкості України не дозволяє державі забезпечити інтереси українських виробників на зовнішніх ринках. Тому навіть такий позитивний фактор, як експорт продукції, несе в собі певні ризики. Невиважена політика щодо приватизації і реструктуризації провідних підприємств, потенційно конкурентоспроможних і експортоспроможних галузей української економіки призводить до їх занепаду. Політика стимулювання підприємств з метою створення конкурентоспроможної продукції залишається недостатньо ефективною, неефективними залишаються державні заходи у сфері демонополізації і запобігання недобросовісній конкуренції на ринках харчової продукції, сировини і матеріалів для легкої промисловості, нафтопродуктів.

На шляху становлення сучасних чинників конкурентоспроможності українського експорту стоїть низка серйозних структурних проблем, які утруднюють повноцінне залучення національних конкурентних переваг. Серед них [5]:

- довготривала тенденція до зменшення попиту та цін на світових ринках товарів традиційного українського експорту;

- посилення міжнародної конкуренції на тлі зростання державної підтримки експорту та активного застосування захисних заходів в інтересах національних виробників у провідних країнах світу;

сах національних виробників у провідних країнах світу;

- збереження тенденції дискримінації українських товарів на зовнішніх ринках, в тому числі негласні домовленості про витіснення або обмеження допуску України на перспективні ринки;

- стрімке підвищення вимог споживачів до якості, сервісного супроводу, технологічного рівня продукції;

- недостатні обсяги інвестицій в технологічне та організаційне оновлення українських підприємств, що перешкоджає збільшенню їхньої конкурентоспроможності та поширенню на нові світові ринки;

- відсутність цілеспрямованої та послідовної політики державної підтримки розвитку експорту, непрямі перешкоди для експортерів у вигляді реальної ревальвації гривні, неповернення ПДВ, несприятливий підприємницький клімат всередині країни загалом тощо;

- непривабливий імідж України, який утворився у світі у зв'язку з численними публікаціями в зарубіжних засобах масової інформації стосовно поширення корупції, злочинності, «тіньової» економіки, технологічної відсталості української економіки тощо; це знижує привабливість марки «зроблено в Україні» та є причиною відмови частини

потенційних зарубіжних партнерів від ведення бізнесу з українськими компаніями [6].

Концептуальні основи розвитку зовнішньоекономічної діяльності зводяться до визначення та обґрунтування пріоритетних напрямів її здійснення, конкретних географічних сегментів ринку, механізмів організації виходу підприємств на зовнішній ринок. Важливе значення в організації практичних кроків по здійсненню зовнішньоекономічної діяльності має визначення її ефективності на рівні підприємства.

Висновки і пропозиції. Отже, необхідність вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємств торгівлі України обумовлюється обраним європейським та взагалі інтеграційним та глобалізаційним курсом розвитку країни. Зовнішньоекономічні зв'язки мають важливе значення для успішного проведення реформ в торговельному секторі економіки. Проте, проблема визначення шляхів розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств торгівлі ще не вирішена. Її ефективність в Україні є низькою внаслідок недосконалої законодавства, некваліфікованих дій державних і приватних підприємств, низької конкурентоздатності вітчизняних товарів. Питання адаптації торговельного сектору економіки України до вимог СОТ та ЄС надзвичайно актуальне і вимагає виваженого обґрунтування подальших перспектив формування торговельної політики.

Список літератури:

1. Маталка С.М. Управління ефективністю зовнішньоекономічної діяльності підприємств : монографія / С.М. Маталка. – 2013. – С. 80.
2. Дмитренко І.Е. Ефективна організація ЗЕД як пріоритетний напрямок розвитку підприємства / І.Е. Дмитренко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво : збірник наукових праць. – 2000. – № 1. – С. 115-117.
3. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / [Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилук, Я. В. Белінська та ін.]; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 388 с.
4. Укладов М.В. Україна на шляху до Світової організації торгівлі.
5. М.В. Укладов //Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3(57). – С. 35-40.
6. Геневский В.О. Вступление в ВТО / В.О. Геневский // Эксперт Украина. – 2010. – № 6. – С. 14-21.
7. Мельник Т.М. Проблемні питання застосування різних митних режимів у ЗЕД України / Т.М. Мельник, М.В. Гайшун // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 10. – С. 157-162.

Винникова В. В.

Винникова В. А.

Харьковский государственный университет питания и торговли

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ТОРГОВЛИ

Резюме

Исследован вопрос перспективного развития внешнеэкономической деятельности предприятий торговли. Определены направления интеграции отечественных предприятий торговли в условиях вступления в ВТО и повышению эффективности их внешнеэкономической деятельности. Определены показатели влияния внешнеэкономической деятельности на показатели конкурентного статуса Украины.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, торговля, международные рынки, потенциал.

Vinnikova V. V.

Vinnikova V. A.

Kharkiv State University of Food Technology and Trade

STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF TRADE ENTERPRISES

Summary

The question of perspective development of foreign economic activity of trade enterprises is probed. Directions integration of domestic enterprises of trade are certain in the conditions of entry to WAO and to the increase of efficiency of their foreign economic activity. The indexes of influencing of foreign economic activity are certain on the indexes of competition status of Ukraine.

Key words: foreign economic activity, trade, international markets, potential.